

Skládkové učení - A

Život a dílo Marie Montessori

Životopis

Maria Montessori byla všestranná italská pedagožka, filozofka a vědkyně. Je známa především svými novými pedagogickými metodami.

Život

V roce 1896 byla promována jako první žena doktorkou medicíny v Itálii. Poté začala pracovat jako asistentka na Univerzitní psychiatrické klinice v Římě, kde se zaměřila na výchovu mentálně postižených dětí (specializovala se na studium dětských nervových nemocí). V letech 1898-1900 pracovala jako vedoucí školy pro vzdělávání léčebných pedagogů a zároveň prováděla praxi dětské lékařky v Římě. Později (1904-1908) vedla katedru antropologie na univerzitě v Římě. Dne 6. ledna 1907 otevřela Dům dětí určený pro chudé děti předškolního věku. Poprvé začala používat a dále rozvíjela materiál pro smyslovou výchovu vytvořený původně pro děti mentálně retardované, školní materiál k nácvičce čtení, psaní a počítání.

Zaměstnávala děti praktickými činnostmi, jako je utírání prachu a zametání. V roce 1908 Maria Montessoriová opustila všechna prestižní místa, tj. psychiatrickou kliniku, katedru hygieny, katedru antropologie na římské univerzitě. Ukončila práci aktivní lékařky a začala její více než čtyřicetiletá přednášková a spisovatelská činnost. V Římě se podílela na založení první asociace pro šíření svých metod, které nesly název Opera Montessori.

Po roce vydala knížku obsahující výsledky pozorování života dětí, vyšla pod názvem Metoda vědecké pedagogiky užitá ve výchově v dětských domovech. Kniha byla přeložena do více než dvaceti jazyků. Práci Marie Montessoriové ocenil i Sigmund Freud po roce 1936, kdy byl ve Vídni založen Montessori-Institut. V období fašismu byly školy Marie Montessoriové v Itálii zavřeny, v Německu a Rakousku byly páleny její knihy. Od roku 1939 pobývá Maria Montessoriová v Indii. Do Evropy se definitivně vrací až roku 1949 a žije v Holandsku. Umírá 6. května 1952 v Noordwijk-an-Zee v Holandsku.

Práce Marie Montessoriové není založena jen na teorii. Její síla spočívá v praktickém uskutečňování myšlenek. Převážnou část jejich prací tvoří výklady pozorování dětí a zdůvodňování pedagogických experimentů.

Vystudovala medicínu, filosofii a psychologii, zabývala se antropologií, biologií a pedagogikou. Po celý život nepřestávala studovat. V její práci se vzájemně ovlivňovala teorie a praxe.

Skládkové učení - B

Život a dílo Marie Montessori

Zrození Montessori metody

Montessori postupně došla k přesvědčení, že její metody dalece předčily dobové vzdělávání a byly by hluboce přínosné pro všechny děti, nejen děti znevýhodněné nebo postižené. Problémem se stalo získat třídu zdravých dětí, se kterými by to mohla jednoznačně prokázat.

Naštěstí pro nás (možná naneštěstí pro oblast antropologie – Montessori byla mezitím jmenována děkankou antropologie na univerzitě v Římě) se tato třída našla v římské čtvrti San Lorenzo. Zde se chudé předškolní děti ve věku od tří do šesti let – jejichž matky musely během dne pracovat, ale které ještě nechodily do školy – stávaly velkým pouličním problémem. Je dost možné, že Montessori „pedagogický experiment“ byl schválen pouze proto, aby se městská část zbavila malých vandalů a výtržníků. Dne 6. ledna, na svátek Tří králů (který je v katolické Itálii slaven také jako svátek dětí), otevřela Montessori slavnostně svůj první *Casa dei Bambini* – Dům dětí.

Jen těžko lze popsat ohromný úspěch této první školy a všech dalších, které ji následovaly. Tyto Domy byly skutečným pedagogickým experimentem, v rámci kterého Montessori pohotově zkoumala, upravovala, realizovala a zlepšovala své nápady a metody. V průběhu týdnů a měsíců se tak překotným tempem učila od dětí mnohem více než ony od ní (či spíše děti od prostředí, které pro ně společně s ostatními učitelkami a asistentkami připravila). Během práce nemilosrdně vyřazovala a likvidovala pomůcky a postupy, které nefungovaly, a na mnoho dalších přišla náhodou nebo omylem; všechny výsledky přijímala, dokumentovala a využívala s pokorou vědkyně hluboce zamilované do předmětu svého zkoumání. Z poznámek a spisů, které sestavila v průběhu této etapy, postupně vznikla kniha *Objevování dítěte*.

Novinky o Montessori vzdělávání a jeho úspěchu obletěly svět. Montessori si získala uznání mnoha vlivných a významných osobností v Evropě i v zámoří a také neméně úspěchů ve vlastní rodné zemi. První výcvik „Montessori metody“ pro učitele byl otevřen v roce 1909 a téměř ihned následovaly další; první mezinárodní kurz přitáhl studenty doslova z celého světa. Jako ilustraci dobové „Montessori horečky“ můžeme uvést případ dvou sester, učitelek z Austrálie, které prodaly dům a za utržené peníze cestovaly do Evropy na Montessori kurz. Zdálo se nevyhnutelné, že Montessori metoda do několika let plně nahradí tradiční vzdělávání.

Skládkové učení - C

Život a dílo Marie Montessori

Cestovatelská léta

Následující dvě desetiletí strávila Montessori cestováním a šířením své metody po celém světě, vždy v doprovodu svého syna Maria, který jí sloužil jako překladatel, asistent a spolupracovník. S nadšením ji uvítali ve Spojených státech, Velké Británii i Španělsku; mezi její obdivovatele, zastánce, korespondenty a přátele se řadily osobnosti jako Alexander Graham Bell, Mahatma Gandhi, President Woodrow Wilson, Sigmund a Anna Freudovi nebo Helen Keller. Navzdory počátečnímu nadšení však Montessori hnutí v zámoří nezakořenilo. Po střety s mnoha kritiky se většina národních organizací rozpadla a ztratila směr.

V Itálii se mezitím Montessori metoda potýkala s nevídanou pozorností velmi vlivného fanouška, přesvědčeného o efektivitě Montessori vzdělávání: byl jím Benito Mussolini. Požadoval, aby Montessori vzdělávání přijalo ideály fašismu a stalo se nástrojem jeho propagace, což Montessori opakovaně kategoricky odmítla; ve výsledku rozzuřený Mussolini vydal zákaz Montessori vzdělávání včetně výcviku pedagogů a šíření vzdělávacích principů a filozofie. Montessori samotná byla vykázána z vlasti a nikdy se tam již nevrátila.

Bouřlivá politická realita první poloviny dvacátého století se pochopitelně odrazila i na vývoji Montessori vzdělávání; jen těžko se můžeme dohadovat, „co by, kdyby“. Těsně před vypuknutím druhé světové války odjela Montessori na šestitýdenní cestu do Indie, jen aby tam nakonec zůstala šest let: jako občanka země Osy na území ovládaném Spojenci měla zákaz cestovat a jen díky vlastnímu věhlasu a mezinárodním známostem se vyhnula internaci. Možná ale zasáhla štěstěna – nucený pobyt v Indii uchránil Montessori od nebezpečí válkou. V každém případě je jasný jeden výsledek: indické Montessori hnutí je nepochybně jedním z nejsilnějších na světě.

Stejně jako nepřestala Montessori nikdy studovat, nepřestala nikdy ani pracovat. Po eventuálním návratu do Evropy i nadále cestovala, přednášela a vyučovala; rozvinula koncepce pro vzdělávání nejmenších dětí (od narození do tří let) a pro základní školy (od šesti do dvanácti let). Pod názvem Absorbující mysl vydala své vrcholné dílo a koncepci vzdělávání pro prvních šest let života. V období svého úmrtí byla Montessori v Holandsku a ponořena do příprav na cestu do Afriky; příčinou bylo masivní krvácení do mozku.

Během života Montessori dostala přešvih uznání a ocenění, včetně tří nominací na Nobelovu cenu za mír. Snad nejlépe však můžeme shrnout její celoživotní práci slovy, která jsou vyryta na jejím náhrobku v Amsterdamu: **“Žádám své drahé a všemocné děti, necht’ společně se mnou budují mír v člověku i ve světě.**

Skládkové učení - D

Život a dílo Marie Montessori

Hlavní myšlenky

Dítě je tvůrcem sebe sama

Ačkoliv se vyvíjí v kontaktu s prostředím, z něhož čerpá podněty, ovlivňují ho lidé v blízkém okolí, přesto pouze ono samo určuje, které podněty, jakým způsobem a kdy ovlivní jeho jednání.

Pomoz mi, abych to dokázal sám

Tato prosba, s níž se malé dítě obrátilo na Marii Montessori, se stala hlavním krédem její pedagogiky. Úkolem dospělých je to, aby dítě vlastními silami a svým tempem získávalo nové vědomosti a dovednosti, vrůstalo do světa, který ho obklopuje.

Ruka je nástrojem ducha. Práce rukou je základem pro pochopení věcí, jevů, rozvoj myšlení a řeči.

Důraz kladen na spojování tělesné a duševní aktivity. Je potřeba vycházet z konkrétního poznání a manipulace s věcmi.

Respektování senzitivních (citlivých) období.

Doba, v níž je dítě obzvláště citlivé a jakoby připravené pro získávání určitých dovedností. Není-li takové období využito, senzitivita zaniká.

Svobodná volba práce.

Dítě samo rozhoduje, co bude dělat, s kým bude pracovat a jak dlouho bude pracovat.

Připravené prostředí.

Pracovní místo, pomůcky, předměty k manipulaci je třeba uspořádat tak, aby umožňovaly osvojení nových poznatků samostatně, bez vnější pomoci.

Polarizace pozornosti.

Dítě je schopno soustředit se intenzivně a dlouhodobě na práci, která ho zaujme. Polarizace pozornosti je základem učení.

Celostní učení.

Vzájemné působení tělesné a duševní aktivity se musí promítat i do procesu učení.